

LATVIJAS REPUBLIKA
IZGLĪTĪBAS UN ZINĀTNES MINISTRIJA

VENTSPILS TEHNIKUMS

Saules iela 15, Ventspils, LV-3601, tālrunis 63622663, e-pasts: info@ventspilstehnikums.lv, www.ventspilstehnikums.lv

Apstiprināts
ar Ventspils tehnikuma
2023.gada 24.jūlija
rīkojumu Nr. 1-18/91

PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS IESTĀDE “VENTSPILS TEHNIKUMS”

KARJERAS IZGLĪTĪBAS PROGRAMMA

Ventspils, 2023

SATURS

Ievads	3
1. Karjeras veidošanās aspekti un karjeras izglītības jēdziena būtība	3
2. Karjeras vadības prasmes	7
3. Karjeras izglītība	8
4. Karjeras izglītības mērķi un uzdevumi	13
5. Karjeras izglītības plānošana	15
6. Karjeras izglītības programma	16
7. Karjeras izglītības programmas īstenošanā iesaistīto pušu sadarbība	23
8. Karjeras izglītībā izmantojamās metodes	26
9. Karjeras izglītība ārpusstundu pasākumos	28
10. Karjeras izglītība sadarbībā ar vecākiem	29
11. Karjeras izglītības vērtēšana	30
12. Izmantotā literatūra un avoti. Karjeras izglītības īstenošanā ieteicamā literatūra un avoti	33

IEVADS

Mūsdienās, kad sabiedrības prasības pēc dzīves kvalitāti ir būtiski mainījusies un attīstījusies, viens no katra indivīda attīstības virzītājspēkiem ir mērķtiecīga karjeras veidošana.

Ik katram ir jāstrādā, lai pelnītu naudu, uzturētu sevi un ģimeni. Tas ir izdzīvošanas pamats, bet paraugoties plašāk, darbs un tā izvēle ietver arī mērķus, ambīcijas, sapņus, veiksmes, neveiksmes, atbildību un vēl virkni citu prasmju un emociju. Tādēļ ne tikai nekad nav par vēlu, bet arī ir svarīgi laiku pa laikam izvērtēt darba loma tavā dzīvē.

Cilvēks vispirms mācās, lai attīstītu identitāti un prasmes, īstenotu plānus un mērķus, kas nostiprina daļu no tā, kas viņš ir, respektīvi, personību. Tad seko pirmie mēģinājumi apgūto likt lietā praksē un tā, soli pa solim, turpinās ceļš darba tirgū. Bet, kad pamats zem kājām nostiprinājies un sasniegti pirmie izaugsmes mērķi, ir jāvērtē tālākās attīstības virzieni, tajā skaitā, kāda ir karjeras un nodarbes loma un kādu es to vēlos redzēt.

Izglītības iestādes, sākot no pirmsskolas, ir līdziesaistītas izglītojamā (neatkarīgi no viņa vecumposma) karjeras veidošanā un zināmā mērā arī izvēles ietekmēšanā. Ja izglītojamā vēlmes, ambīcijas un intereses savlaicīgi tiek pamanītas un mērķtiecīgi virzītas, tad, šādam jauniešiem ir vieglāk izdarīt apdomātu un izvērtētu izvēli.

Vairāku gadu garumā tiek veikts mērķtiecīgs darbs profesionālās izglītības pievilcības veicināšanai, gan pilnveidojot šo izglītības iestāžu materiāltehnisko bāzi un aprīkojumu, ar dažādiem atbalsta pasākumiem profesionālās izglītības iestāžu darbā tiek iesaistīti uzņēmēji un nozaru ekspertu padomes, tiek nodrošināti marketinga pasākumi, iepazīstinot sabiedrību ar izmaiņām profesionālās izglītības sistēmā. Šis vairāk kā desmit gadus ilga un mērķtiecīgais darbs ir rezultējies izglītojamo skaita būtiskā pieaugumā profesionālās izglītības iestādēs. Jauniešu iespēja mācīties mūsdienīgās telpās, kurās pedagogi izmantot radošas un interesantas mācību metodes, nodarbībās apgūstot darba tirgus prasībām atbilstošas prasmes un iemaņas uz vismūsdienīgākā aprīkojuma, nodrošina arī straujāku tuvošanos nacionālajos politikas plānošanas dokumentos paredzētajam, ka mērķtiecīgas karjeras izvēles sekmēšanai 50% no pamatskolas beidzējiem turpinās mācības profesionālās izglītības iestādēs, apgūstot kādu no darba tirgū pieprasītajām kvalifikācijām.

1. Karjeras veidošanās aspekti un karjeras izglītības jēdziena būtība

Mūsdienās termins *karjera* ir ievērojami paplašinājies, kas 21.gadsimta mainīgajos un dinamiskajos attīstības posmos, ietver ne tikai kā sekmīga darbošanās profesionālajā jomā, kurā iespējama izvirzīšanās, slavas un popularitātes sasniegšana, bet gan likumsakarīga personības izaugsme un nodarbošanās secīga maiņa visas dzīves garumā.

Karjera ir personības mērķtiecīgs, jēgpilns visas dzīves gājums, kurā apvienojas un saplūst visas indivīda dzīves lomas, brīvā laika aktivitātes, mācības un darbs.

Cilvēks var sevi īstenot divos profesionālās **karjeras veidos**.

- Vertikālā karjera ir saistīta ar cilvēka virzību pa karjeras hierarhijas kāpnēm vertikāli uz augšu, ieņemot arvien augstākus un atbildīgākus amatus ar tam

atbilstoši augstāku atalgojumu un attiecīgi augstākām kompetences prasībām. Šajā karjeras veidā indivīds parasti specializējas kādā noteiktā sfērā un var sasniegt reti sastopamu izcilību savā profesionālajā darbībā.

- Horizontālā karjera ir process, kurā cilvēks profesionāli paplašina savu kvalifikāciju, kā arī ceļ un nostiprina savu vērtību darba tirgū. Darbinieka ieguvums ir jauna pieredze, apmācība un nebijuši izaicinājumi. Šis karjeras veids ļauj darbiniekiem papildināt un padziļināt savas profesionālās amata kompetences un radīt pievienotās vērtības savai darba ikdienai.

Mūsdienās sekmīga profesionālā karjera ir divpusējas sadarbības rezultāts, kas ir ieguvums gan darbiniekam, kurš ir motivēts un realizē savas ieceres un ambīcijas, gan arī darba devējam, kurš saņēmis paaugstinātu produktivitāti no lojāla darbinieka.

Profesionālās karjeras izvēles pamatnosacījumi

Svarīgi, lai cilvēks strādātu darbu, kas viņam sniedz gan morālu gandarījumu, gan pietiekamu finansiālu nodrošinājumu. Gandarījuma un apmierinātības sajūtu cilvēkam var sniegt darbs, kur viņam ir iespēja īstenot savas spējas un potenciālu. Tas nodrošina cilvēka pozitīvu attieksmi pret savu darbu un darba pienākumiem, kā arī garantē augstu darba produktivitāti un kvalitāti. Strādājot darbu, kas pienācīgi tiek atalgots, cilvēks jūtas novērtēts un apmierināts. Pietiekams finansiāls nodrošinājums cilvēkam dod iespēju uzturēt sevi un savu ģimeni, pilnvērtīgi un kvalitatīvi atpūsties, attīstīties garīgi, personiski un profesionāli. Arī studijas un mācības ir darbs. Lai neatpaliktu no pastāvīgi mainīgās darba pasaules un saglabātu savu konkurētspēju darba tirgū, mūsdienās ikvienam ir jāmācās nepārtraukti, visas dzīves garumā.

Izvēloties savas profesionālās karjeras virzienu un profesiju, jāņem vērā trīs būtiski nosacījumi:

- lai profesionālā darbība būtu interesanta un saistoša;
- lai profesionālā darbība atbilstu spējām;
- lai varētu atrast darbu.

Plānojot savu personīgo dzīvi, veidojot profesionālo karjeru un izvēloties profesiju, ir svarīgi saprast — ko pats cilvēks GRIB, VAR un ko VAJAG sabiedrībai.

GRIBU — tās ir cilvēka intereses, vēlmes, centieni, būtiskais dzīvē un darbā.

Iespējams, ka, nosaucot visas savas intereses, vēlmes, nodarbošanos, kas saista, patīk un ko gribētos darīt, būtu ļoti garš saraksts. Daudziem ir plašs interešu loks, un ir visai grūti izšķirties, kuru no savām interesēm izvēlēties profesionālajai realizācijai, bet ko atstāt kā vaļasprieku. Lai pieņemtu pareizo lēmumu, nepieciešams izziņāt potenciālās darbības virziena/profesijas saturu, darba pienākumus un apstākļus.

VARU — tās ir cilvēka prasmes, zināšanas, spējas, īpašības, stiprās puses, kā arī veselības stāvoklis, — visas profesionāli nozīmīgās īpašības. Kad ir noskaidrotas profesionālās intereses, svarīgi saprast, vai indivīdam piemīt šīm interesēm atbilstošas spējas. Spējas vispilnīgāk atklājas un attīstās tieši darbībā — mācībās vai jau praktiskajā darbā.

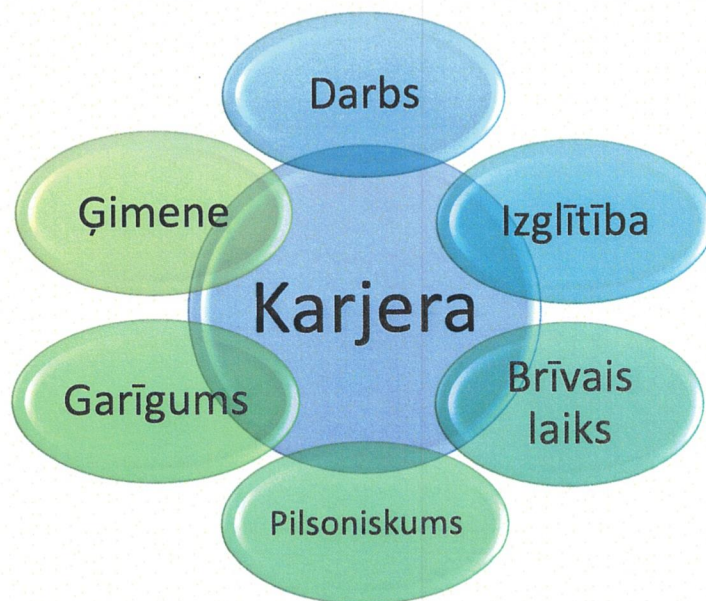
VAJAG — tās ir profesijas un kompetences, kas konkrētajā vietā un laikā darba tirgū ir pieprasītas, tātad — kādi speciālisti un kādas kompetences ir nepieciešamas tagad un tuvākajā nākotnē; tāpēc, izvēloties izglītības virzienu ir jāuzzina, kādas zināšanas un

prasmes (kompetences) var apgūt mācoties/studējot vienā vai otrā programmā, kuru piedāvā izglītības iestādes. Jāapzinās, ka mainās pašas profesijas, to saturs un attiecīgi arī kompetences konkrēto darba uzdevumu veikšanai, tāpēc ir jābūt gatavam arī turpināt mācīties.

Karjeras jēdziens mūsdienīgā izpratnē nozīmē cilvēka dzīvesveida izvēli, pašrealizāciju un sekmīgu izvirzīšanos darbībā vairākās savstarpēji saistītās dzīves jomās: izglītība, darbs, ģimene, brīvais laiks, pilsoniskums u.c. (1.attēls) Katrā no tām, cilvēks visa mūža garumā pilda atbilstošas lomas, izkopj individuālo vērtību sistēmu un rakstura īpašības, veido attieksmes, uzkrāj zināšanas un pašpieredzi, attīsta spējas, realizē intereses un pilnveido savus dotumus un prasmes.

1.attēls

Karjeras jēdziens cilvēka dzīves jomās

Darbs

Ir ļoti svarīgi, lai cilvēks strādātu darbu, kurš sniedz gan morālu gandarījumu, gan pietiekamu finansiālu nodrošinājumu. Gandarījuma vai apmierinātības sajūtu cilvēkam var sniegt darbs, kurš viņu interesē un ir aizraujošs, kurā ir iespējas realizēt sevi, savu potenciālu un spējas. Studijas un mācības arī ir darbs, un mūsdienās, lai neatpalikt no patstāvīgi mainīgas darba pasaules, saglabāt savu konkurētspēju darba tirgū, ikvienam no mums ir jāmācās nepārtraukti, visas dzīves garumā.

Izglītība

Mācīšanās un studēšana ir līdzvērtīga darbam. Lai saglabātu savu konkurētspēju mūsdienu mainīgajā darba pasaulē, ikvienam cilvēkam nepārtraukti jāpapildina savas zināšanas un prasmes visas dzīves garumā.

Ģimene

Ģimenes dzīve ir viena no svarīgākajām cilvēka dzīves jomām. Ģimene un attiecību veidošana nereti prasa ļoti daudz laika, pūļu un enerģijas, taču tikpat bieži tā ir arī neizvietojamais atbalsts grūtos brīžos. Ir cilvēki, kuri tieši šai dzīves jomai ir izvēlējušies veltīt lielāko sava laika, spēku un enerģijas daudzumu. Šī ir ne tikai personīgi, bet arī

sabiedriski nozīmīga izvēle, jo bērnu audzināšana ir “kapitālieguldījums” kā savas ģimenes, tā arī visas sabiedrības nākotnē.

Garīgums

Tas ir laiks un nodarbes, kuras mēs veltām savai dvēselei un garīgai izaugsmei. Katram tās var būt atšķirīgas. Šī ir joma, kas sniedz iespēju pilnveidot pašiem savu garīgo pasauli un pasauli ap mums. Ikvienam cilvēkam ārpus darba un ārpus ģimenes ir nepieciešams laiks, kuru veltīt sevis bagātināšanai, pilnveidošanai un attīstībai.

Pilsoniskums

Tas ir laiks un enerģija, kuru veltām sabiedrībai un labajiem darbiem. Daudzi aktīvi iekļaujas valsts politiskajā dzīvē un ir aktīvi savas valsts vai novada patrioti, citi ir gatavi darboties sabiedriskajās organizācijās un brīvprātīgo kustībā, nodarboties ar labdarību. Katram cilvēkam vajadzība just sevi kā sabiedrības daļu ir atšķirīga, taču tā ir ikviena cilvēka dzīves sastāvdaļa.

Brīvais laiks

Lai cilvēks justos labi un varētu ķerties pie darba ar entuziasmu un pilnu atdevi, ir jāspēj atlicināt brīdi atpūtai. Veidi, kā mēs atpūšamies un aizpildām brīvo laiku, var būt ļoti dažādi. Svarīgākais, lai cilvēkam būtu šis brīvais laiks un lai viņš to varētu aizpildīt atbilstoši savām vēlmēm un vajadzībām. Tāpat svarīgs ir fakts, ka brīvais laiks un dažādi vaļasprieki cilvēkiem sniedz iespējas īstenot tās viņu intereses, kuras nevar īstenot darbā. Mūsdienās, gluži kā personības attīstība, arī karjeras veidošanas process attīstās un pilnveidojas visa mūža garumā. Indivīdam veidojot savu karjeru, svarīgi ir apzināties savus vēlamos dzīves mērķus, lai efektīvāk un mērķtiecīgāk pilnveidotu savas kompetences. Karjera un tās attīstība ir nepārtraukts, mērķtiecīgs un jēgpilns process, kurš norit visa mūža garumā, balstoties uz mūžilgu izglītošanos un sevis veiksmīgu realizēšanu dažādās dzīves jomās.

Veiksmīga karjera ir saistīta ar cilvēka personības faktoriem ne mazāk kā ar izglītību un intelektu. Nodarbinātībai noderīgās prasmes ietver arī šādas personības īpašības, kas veicina vispārējo nodarbinātību: lojalitāte; atbildība un saistību ievērošana; godīgums un integritāte; entuziasms; uzticamība; prasme sevi prezentēt; veselais saprāts; pašcieņa; humora izjūta; līdzsvarota attieksme pret darbu un ģimenes dzīvi; spēja pārvarēt grūtības; motivācija; spēja pielāgoties.

Visu šo īpašību pamatā ir jābūt pozitīvai attieksmei: “es varu” pieeja, gatavība ņemt dalību un ieguldīt, atvērtība jaunām idejām un vēlme ļaut tām īstenoties.

Mūsdienās darba devēji vēlas sev darbiniekus, kuriem piemīt īpašības, kas tiek uzskatītas par darba veiksmes pamatelementiem: patstāvība un uzticamība; precizitāte; kvalitatīvs darbs; strādīgums; augsts novērtējums kolēģu vidū; prasme veidot un uzturēt labas darba attiecības, jo indivīds ar šādām īpašībām spēj īstenot jebkuru biznesu.

Karjeras jēdziena būtība nosaka pedagoga – karjeras konsultanta galvenos darbības virzienus:

- informācija;
- karjeras izglītība;
- karjeras individuālā konsultēšana.

Informācija karjeras attīstības atbalstam ietver informācijas resursu nodrošināšanu un tiešu (klātienē) vai pastarpinātu (telefoniski, internetā) informācijas sniegšanu par izglītības ieguves iespējām un nosacījumiem, par profesiju saturu un pieprasījumu darba tirgū, par saimnieciskās darbības attīstības perspektīvām.

Karjeras izglītība ir izglītības procesā integrēti pasākumi, lai nodrošinātu izglītojamo karjeras vadības prasmju apguvi un attīstīšanu, kas ietver savu interešu, spēju un iespēju apzināšanos tālākās izglītības un profesionālās karjeras virziena izvēlei. Karjeras izglītību iespējams sasaistīt ar jebkura mācību priekšmeta satura apguvi, palīdzot izglītojamiem izziņāt, kādās nozarēs un profesijās var būt noderīgas mācību jomā un mācību priekšmetā apgūstamās zināšanas, prasmes, iemaņas, attieksmes un izglītojamā individuālie dotumi un talanti.

Karjeras individuālā konsultēšana ir “uz personas vajadzībām un karjeras mērķiem” centrēta palīdzība cilvēkam, lai veicinātu sevis izziņāšanu, savas profesionālās ievirzes apzināšanu, padziļinātu izpratni par izglītību un iespējām darba tirgū un atklātu to profesionālo virzienu, kas vislabāk atbilst viņa personībai, viņa vērtībām, mērķiem. Karjeras konsultēšana sekmē apzinātu un patstāvīgu karjeras lēmumu pieņemšanu.

2. Karjeras vadības prasmes

21. gadsimtā situācija pasaulē ir krasi mainījusies, jo globālā tirgus un uz zināšanām balstītas ekonomikas un sabiedrības apstākļos indivīdiem ir nepieciešams nepārtraukti uzlabot savas prasmes un apgūt jaunas kompetences. Karjeras attīstības atbalstu vairs nevar uzskatīt vienīgi par lietderīgu atbalstu indivīdam pārejā no viena izglītības līmeņa uz citu un no mācībām uz darbu. Lai pielāgotos mainīgajām darba tirgus vajadzībām un uzņēmumu konkurētspējai, ir jāspēj ātri reaģēt darba vides mainīgajos procesos, radot efektīvu rezultātu. Ilgstoša mācīšanās ir tieši tas, kas mūsdienās ir kļuvusi par galveno faktoru konkurences izturēšanā un veiksmē. Lai noturētos darba tirgū, indivīdam ir pašam jāklūst par savu karjeras resursu un darba vides procesu vadītāju. Ja indivīds (ne tikai jauniešs, bet arī pieaugušais) nav apguvis karjeras vadības prasmes, viņš arī nespēj īstenot savas personīgās dzīves un savas karjeras veiksmīgu virzību.

Jēdziens karjeras vadības prasmes ir ļoti plašs. Tās tiek uzskatītas par vadošām individuālām prasmēm, kas palīdz plānot, organizēt, vadīt un kontrolēt savu iekšējo un ārējo resursu efektīvu izmantošanu dzīves mērķu sasniegšanai, lai ikkatrs spētu uzņemties atbildību par savas karjeras attīstības vadību mūža garumā. Prasme mācīties, sociālās, pilsoniskās un starpkultūru prasmes, kā arī iniciatīvas un uzņēmējdarbības gars ir nepieciešams, lai cilvēks būtu motivēts mācībām, mērķtiecīgi sevi pilnveidotu un spētu atrast un saglabāt darbu. Šo prasmju apgūvē liela loma ir izglītotājiem, jo prasmēm ir jāklūst par galveno izglītības rezultātu. Katram izglītības iestādes beidzējam ir jābūt sagatavotam turpmākajam izglītības posmam vai nodarbinātībai un spējīgam uzņemties atbildību par savu personīgo lēmumu pieņemšanu un atbilstošu darbību. Lai šo uzdevumu veiktu, ir jāpilnveido skolotāju kompetences karjeras vadības prasmju apguves integrēšanai vispārējā izglītības procesā.

Mūsdienīgai, konkurētspējīgai ekonomikai ir vajadzīgi darbinieki, kam ir prasmes, zināšanas un attieksmes, ko var izmantot jebkurā darba situācijā, un kam ir spējas un vēlēšanās nepārtraukti pielāgoties un gūt panākumus mainīgajā pasaulē. Tāpēc nodarbinātībai noderīgās prasmes ir būtiska karjeras vadības prasmju sastāvdaļa. Nodarbinātībai noderīgās prasmes tiek definētas kā “īpašību, prasmju un zināšanu kopums, kāds ir nepieciešams ikvienam darba tirgus dalībniekam, lai nodrošinātu savu

efektivitāti darba vietā — sava paša izaugsmes, sava darba devēja un visas valsts ekonomikas labā”.

Nodarbinātībai noderīgās prasmes

Pašvadība— gatavība uzņemties atbildību, elastīgums, pašiniciatīva, neatlaidība, laika vadība, gatavība uzlabot savus rezultātus, pamatojoties uz atgriezenisko saiti, reflektīvo mācīšanos.

Komandas darbs— cieņa pret citiem, sadarbšanās, pārliecināšana, diskusiju veicināšana, visu savstarpējās atkarības apzināšanās.

Izpratne par biznesu un klientu— pamatzināšanas par biznesa panākumu galvenajiem virzītājiem, tajā skaitā par inovāciju nozīmi un pārdomātu risku uzņemšanos, un vajadzība gandarīt klientu un veidot klienta lojalitāti. **Problēmu risināšana**— faktu un situāciju analīze un radošās domāšanas lietošana atbilstošu risinājumu veidošanā.

Komunikācija un rakstīt un lasīt prasme— rakstīt-lasīt prasmes lietošana, spēja radīt skaidru, strukturētu rakstu darbu un mutvārdu prasme, tajā skaitā klausīšanās un jautājumu uzdošana.

Skaitīt prasmes lietošana— manipulācijas ar cipariem, vispārējas matemātiskas zināšanas un to izmantošana praktiskā kontekstā (mērīšana, svēršana, aprēķināšana un formulu lietošana).

Informācijas tehnoloģiju izmantošana— IT pamatprasmes, tajā skaitā iemaņas teksta apstrādē, failu vadībā un interneta meklētājprogrammas izmantošanā.

Iniciatīva un uzņēmējdarbība— spēja demonstrēt inovatīvu pieeju, radošumu, sadarbšanos un riska uzņemšanos

Veiksmīga karjera ir saistīta ar cilvēka personības faktoriem ne mazāk kā ar izglītību un intelektu. Nodarbinātībai noderīgās prasmes ietver arī šādas personības īpašības, kas veicina vispārējo nodarbinātību: lojalitāte, atbildība un saistību ievērošana, godīgums un integritāte, entuziasms, uzticamība, prasme sevi prezentēt, veselais saprāts, pašcieņa, humora izjūta, līdzsvarota attieksme pret darbu un ģimenes dzīvi, spēja pārvarēt grūtības, motivācija, spēja pielāgoties.

Visu šo īpašību pamatā ir jābūt pozitīvai attieksmei, “es varu” pieeja, gatavība piedalīties un ieguldīt, atvērtība jaunām idejām un vēlme ļaut tām īstenoties.

Mūsdienās darba devēji vēlas sev darbiniekus, kuriem piemīt īpašības, kas tiek uzskatītas par darba veiksmes pamatelementiem: patstāvība un uzticamība, precizitāte, kvalitatīvs darbs, strādīgums, augsts novērtējums kolēģu vidū, prasme veidot un uzturēt labas darba attiecības.

3. Karjeras izglītība

Izglītojamā karjeras vadības prasmju veidošanās notiek kompetencēs pamatotas karjeras izglītības apguves procesā. Karjeras izglītība veido sistematizētu zināšanu, prasmju un attieksmju kopumu, kas palīdz izprast indivīda personības piemērotību noteiktām profesionālās darbības jomām un konkrētai profesijai.

Lai izglītojamos sagatavotu efektīvai pārejai no Tehnikuma uz pieaugušo darba dzīvi, izglītības iestādei jānodrošina izglītojamam aizvien daudzveidīgāka mācīšanās pieredze. Šī uzdevuma īstenošanai izglītības iestādē, pamatojoties uz iestādes darba mērķi un uzdevumiem un sekojot jaunākajām nostādnēm izglītības politikā, tiek noteikti karjeras izglītības mērķi un uzdevumi, kā arī plānots pasākumu kopums.

2.attēls

Atbalsta sistēma izglītojamiem karjeras izglītībā

Pedagogs – karjeras konsultants sadarbībā ar grupas audzinātāju sniedz atbalstu izglītojamiem karjeras vadības prasmju apguvē, ko paredz karjeras izglītība.

Karjeras izglītībā ieteicams īstenot kompetenču pieejā balstītus mācību principus:

- mācīšanās ir izglītojamam personīgi nozīmīga;
- pedagogs ir draudzīgs izglītojamā atbalstītājs, konsultants, eksperts, mācību situāciju ierosinātājs;
- mācību procesā tiek izmantoti daudzveidīgi informācijas resursi;
- mācību procesā tiek izmantotas informācijas komunikāciju un mūsdienu tehnoloģijas;
- mācību procesā notiek pastāvīga izglītojamā digitālās prasmes pilnveidošana;
- mācīšanās notiek daudzveidīgās mācību vidēs (arī ārpus klases telpām).

Ievērojot iepriekšminētos kompetenču pieejā balstītus mācību principus, Tehnikuma administrācija, pedagogi, atbalsta personāls kļūst par katra izglītojamā karjeras attīstības atbalsta sniedzēju izglītības iestādē.

Izglītības likumā noteikts: “Karjeras attīstības atbalsts (KAA) — pasākumu kopums, kas ietver informācijas, karjeras izglītības un individuālo konsultāciju pieejamību izglītojamiem karjeras mērķu noteikšanai un plānošanai, izdarot izvēli saistībā ar izglītību un darbu.”

Karjeras attīstības atbalsta sistēma ir pasākumu kopums, kas sniedz iespēju izglītojamam jebkurā izglītības pakāpē – sākumskolā, pamatskolā, vidusskolā – pašizziņas procesā apzināties savas intereses, dotumus un kompetences, un izvērtēt to atbilstību profesionālās darbības jomām.

Izglītības iestādes karjeras attīstības atbalsta sistēmu raksturo:

- skaidri noteiktas visu pušu atbildības;
- nodrošināta daudzveidīgas informācijas pieejamība;
- daudzveidīgu un kvalitatīvu metodisko un izdales materiālu pieejamība;
- digitālo pakalpojumu pieejamība, kas var būt īpašs karjeras atbalsta sniegšanas veids tiešsaistē vai attālināti.

Karjeras atbalsta sniegšanā izglītojamiem iesaistās gan grupas audzinātājs, mācību priekšmetu skolotāji, gan pedagogs - karjeras konsultants, psihologs, izglītojamo vecāki.

Karjerā atbalstu sniedz arī Tehnikuma absolventi, augstskolu pārstāvji, darba devēji, uzņēmēji, biedrību, jauniešu un nevalstisko organizāciju pārstāvji un citi viedokļu līderi.

Karjeras izglītība līdzās mācību procesa nodrošināšanai un audzināšanas darbam izglītības iestādē sekmē izglītojamā personības izaugsmi un nepieciešamo kompetenču ieguvu, lai pilnvērtīgi sagatavotos nākamajam dzīves posmam.

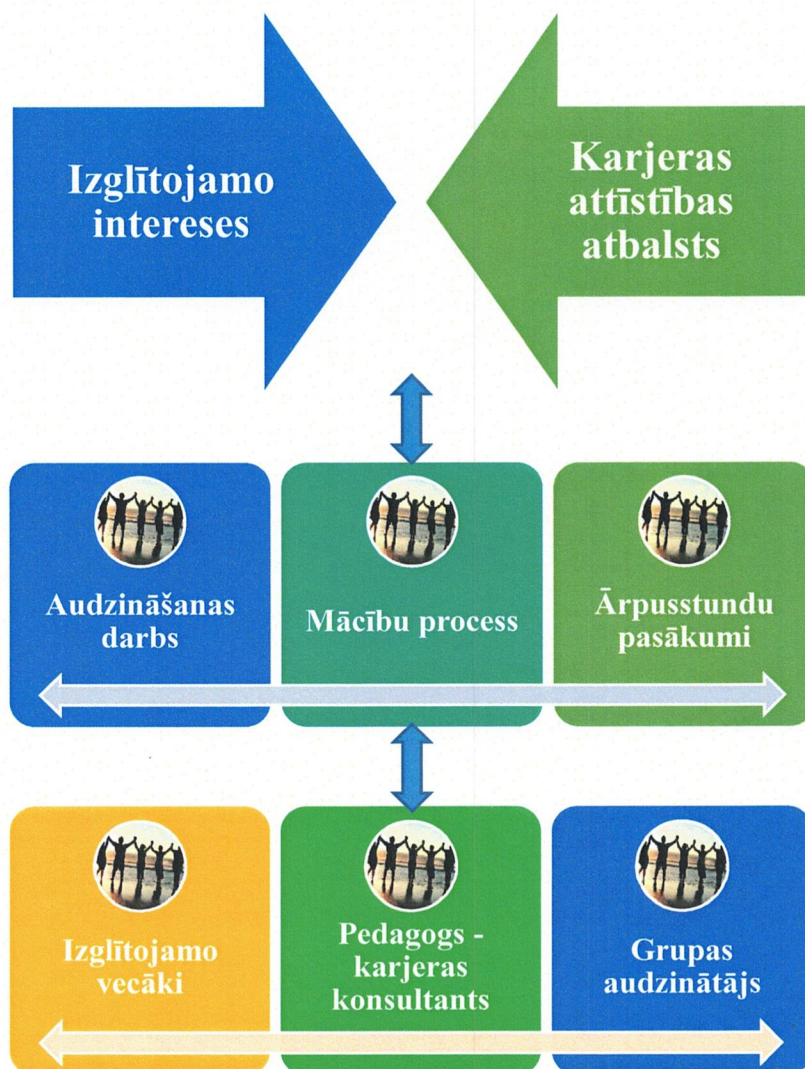
Ikvienā izglītības pakāpē izglītojamie saņem karjeras attīstības atbalstu visās jomās, vidusskolās un Tehnikumos lielāka uzmanība tiek pievērsta pašizpētei (kāds es esmu, kas mani interesē, ko es spēju) un karjeras iespēju izpētei (profesiju daudzveidība un informācijas atrašana par tām), savukārt lēmumu pieņemšana vairāk saistīta ar interešu izglītības programmas izvēli u.c. brīvā laika pavadīšanas veidiem.

Vidusskolās un Tehnikumos pašizziņas jomā izglītojamie turpina pašizpēti un attīsta kritiskās domāšanas prasmi, izvērtējot savu spēju pilnveides iespējas. Šajā posmā izglītojamie iepazīstas ar profesiju pasaules un darba tirgus mainību, un, attīstot savas digitālās prasmes, kritisko domāšanu un lasītprasmi, mācās meklēt un izmantot informāciju dažādos avotos.

Šajā posmā izglītojamie iepazīst un izvērtē savas personības iezīmes un savas stiprās puses, kā arī mērķtiecīgi paaugstina savas kompetences un paplašina izpratni par iespējām Latvijā un pasaulē. Lēmumu pieņemšana un īstenošana šajā posmā notiek mērķtiecīgi, veidojot individuālos karjeras plānus, apzinoties dažādas iespējas un izvēloties savām vajadzībām un esošajai sociāli ekonomiskajai situācijai piemērotāko alternatīvu.

Ikvienā izglītības iestādē tiek īstenotas karjeras izglītības aktivitātes. Mērķtiecīgs un jēgpilns darbs iespējams, ja ir izstrādāta Karjeras izglītības programma un izveidota atbalsta sistēma izglītojamiem karjeras izglītībā.

Tehnikumā izveidotais karjeras attīstības atbalsta sistēmas modelis izglītojamiem

Karjeras attīstības atbalsta speciālistu komandas koordinētājs ir pedagogs - karjeras konsultants (PKK), ja tāda nav, tad šo darbu skolā var koordinēt un pārraudzīt arī direktora vietnieks audzināšanas darbā vai klašu audzinātāju metodiskās komisijas vadītājs.

Tiek ievērots karjeras attīstības atbalsta priekšnoteikums, kas paredz visu iesaistīto speciālistu sadarbību, pienākumu un atbildības sadali atbilstoši kopīgi sasniedzamajiem mērķiem. Ja karjeras atbalsts netiek koordinēts, katrs speciālists, darbojas savas kompetences robežās, veicot amata aprakstā paredzētos pienākumus un darba uzdevumus.

Sniedzot karjeras atbalstu izglītības iestādē, atbalsta sniedzēji sadarbībā ar skolēnu, ņem vērā viņa vecumu, personības briedumu un attiecīgo dzīves un izglītības posmu (1.tabula).

Skolēnam personīgi nozīmīgas mācīšanās procesā palīdz:

- izpētīt karjeras iespējas;
- saskatīt ar profesiju, tālākizglītību un svarīgiem dzīves jautājumiem saistītu lēmumu pieņemšanas iespējas;
- izstrādāt pieņemto lēmumu īstenošanas plānu;
- bagātināt pašpieredzi;
- veidot objektīvu paštēlu;
- paaugstināt mācīšanās motivāciju.

1.tabula

Izglītojamā karjeras vajadzības Tehnikuma vecumposmā (1.-3.kurss)

Nr.p.k.	Attīstības iezīmes	Karjeras vajadzības
<i>1.</i>	<i>2.</i>	<i>3.</i>
1.	Veido savu identitāti.	Saprot, kā individuālā personība, spējas un intereses ir saistītas ar karjeras mērķiem.
2.	Uzsāk lielākus un reālistiskākus darba/karjeras meklējumus.	Saprot, kā izglītība ir saistīta ar augstskolas izvēli, turpmāku apmācību un/vai iekļaušanos darba tirgū.
3.	Attīsta interesi par sociāliem jautājumiem.	Demonstrē pārnesamās prasmes, kuras var izmantot dažādos darbos un piemērot mainīgajām darba prasībām.
4.	Nobriest seksuāli, mainoties fiziski un emocionāli.	Spējīgi izmantot plašus karjeras informācijas avotus (apgūst medijpratību).
5.	Kļūst aizvien patstāvīgāki un atbildīgāki.	Demonstrē atbildīgu lēmumu pieņemšanu

Sistēmiski un sistemātiski īstenojot karjeras izglītību visos skolas izglītības līmeņos, iespējama jau agrīna skolēna karjeras vadības prasmju veidošanās, kas, absolvējot skolu, kļūst par pamatu izsvērtu karjeras lēmumu pieņemšanā un realizēšanā.

Karjeras vadība (angl. – career management) vai karjeras pašvadība ir cilvēka pašvadīta darbība sava dzīves plāna veidošanā un īstenošanā; tā ietver nepārtrauktu savas karjeras attīstības uzraudzīšanu, novērtēšanu, korigēšanu un vadīšanu sev vēlamā virzienā.

Karjeras vadības prasmes (angl. – career management skills) ir savas dzīves plānu patstāvīgas veidošanas, loģisku lēmumu pieņemšanas un realizēšanas, kā arī savas karjeras vadīšanas un savu karjeras mērķu īstenošanas prasmes.

Karjeras vadības prasmju pilnveide ir karjeras izglītības rezultāts, kas nodrošina katra izglītojamā veiksmīgu un pilnvērtīgu dzīvi.

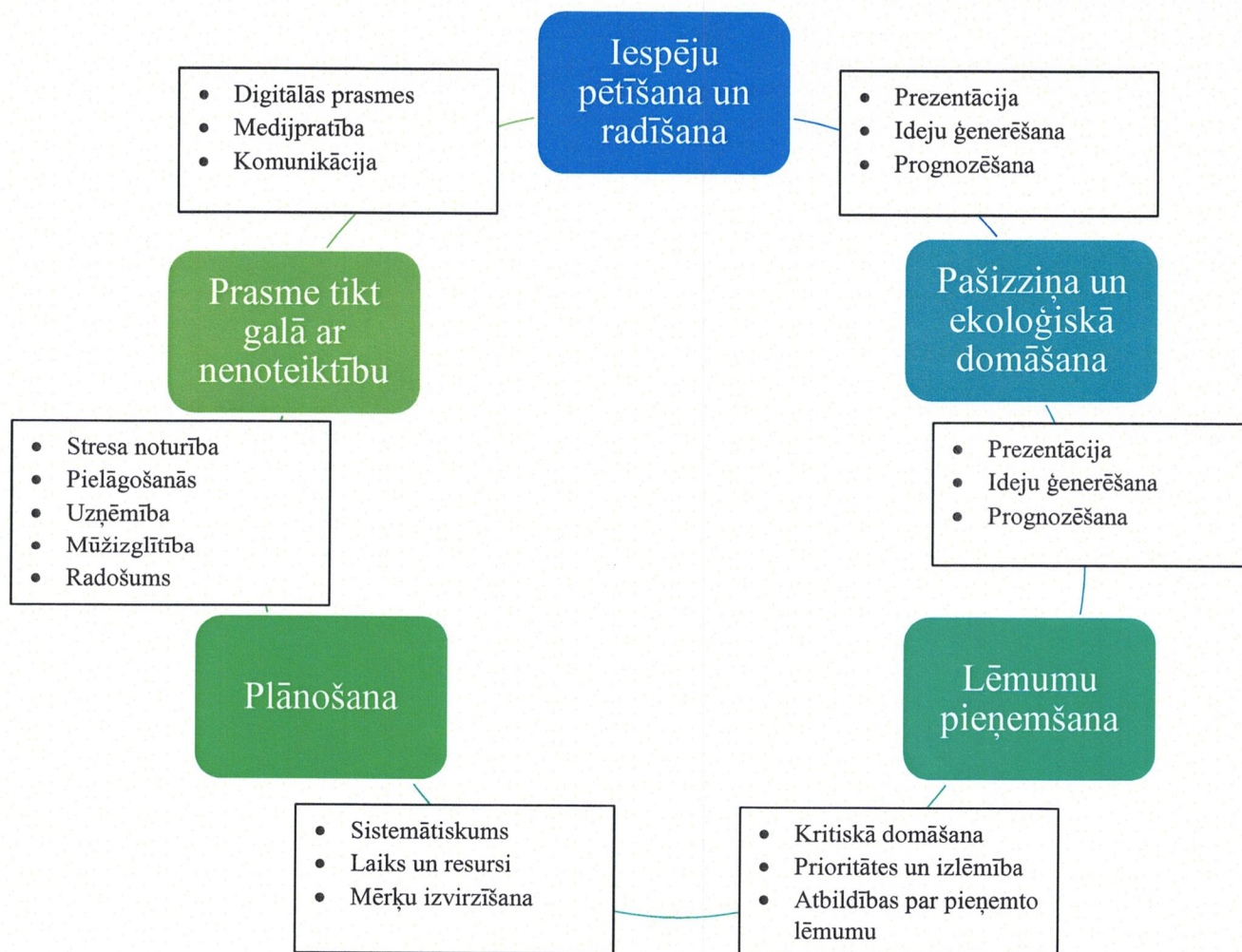
Izglītojamā karjeras vadības prasmju veidošanās sākas, apgūstot vienkāršas pamatprasmes (lasītprasmi, rakstītprasmi, runas prasmi, matemātiskās prasmes, sadarbības prasmes), un turpinās sarežģītāku prasmju (digitālās prasmes, daudzveidīgu informācijas resursu izmantošanas, pētniecisko, pašizziņas, pašvērtēšanas, dotumu pilnveidošanas, problēmu risināšanas, komunikācijas, lēmumu pieņemšanas, plānošanas u.c.) pilnveides laikā. Karjeras vadības prasmes nav saistītas ar darbībām tikai kādā noteiktā nozarē vai profesijā, to pamatā ir caurviju prasmes, kas stiprina jaunu zināšanu sasaisti ar personisko pieredzi, palīdz veidot pozitīvas attiecības un pieņemt

atbildīgus lēmumus arī mācību procesā, kas balstīts uz kompetenču izglītību un tāpēc ir jāattīsta visās mācību jomās un mācību priekšmetos.

Kompetencēs balstītas izglītības pieeja, kas orientēta uz skolēna personalizētu mācīšanos un praktisku darbošanos, daudzveidīgi izmantojot informācijas komunikāciju tehnoloģijas daudzveidīgā mācību vidē, balstīta uz skolēna pašizziņu un pašpieredzes izmantošanu un partnerībā veidotu skolēna – skolotāja mijiedarbību ir karjeras vadības prasmju veiksmīgas pilnveides priekšnoteikums.

4.attēls

Karjeras vadības prasmes

4. Karjeras izglītības mērķi un uzdevumi

Karjeras izglītības **mērķis** ir organizēt izglītības saturu un izglītības ieguves procesu, nodrošinot izglītojamajam pašizpēti, karjeras izpēti un karjeras plānošanai un vadīšanai nepieciešamo pamatzināšanu un pamatprasmju apguvi, radīt pamatu savlaicīgu, apzinātu un ar iespējām līdzsvarotu personīgo lēmumu pieņemšanai par turpmāko izglītību.

Karjeras izglītība ir harmoniski jāintegrē visā izglītības procesā, lai nodrošinātu plānotu un pēctecīgu pasākumu kompleksu, kas palīdzētu jauniešiem noteikt savas karjeras izglītības vajadzības, apzināti izvēlēties līdzekļus savas karjeras plānošanai nevis epizodiski, bet caurviju un veselumā, izmantojot izglītības procesa un programmas līdzekļus.

Karjeras izglītības **uzdevumi**:

1. Palīdzēt izglītojamiem pašattīstīties:
 - izprast sevi un novērtēt savas stiprās un vājās puses,
 - izveidot elastīgu skatījumu uz dzīvi un reālistiskas gaidas attiecībā uz savu karjeru,
 - attīstīt prasmes un attieksmes, kas palīdzēs veidot karjeru, piemēram, pašapziņa, pašpalāvēība, spēja “sevi pasniegt”, mērķu izvirzīšana un darbības plānošana mācību un personīgajā dzīvē,
 - analizēt savu personīgo pieredzi, intereses, dotumus, iemaņas un spējas, vērtības, mērķus, personīgās īpašības, sasniegumus.
2. Motivēt un palīdzēt izpētīt dažādas karjeras iespējas:
 - izprast izmaiņas sabiedrībā un kā tās ietekmē karjeru attīstību,
 - izpētīt dažādas karjeras un iespējas to veidošanai,
 - izpētīt un izvērtēt darba tirgu, nodarbinātības un profesiju, izglītības un apmācības iespēju attīstības tendences,
 - salīdzināt un samērot personīgos sasniegumus un īpašības ar tiem sasniegumiem un īpašībām, kas ir nepieciešamas konkrētai tālākai karjerai/mācībām/studijām,
 - piedalīties darba izmēģinājumos,
 - uzzināt, kur un kā iegūt vajadzīgo informāciju, resursus un palīdzību,
 - gatavoties pārejai no mācībām uz darba dzīvi vai uz tālākām mācībām/citu darbu,
 - izpētīt un pārdomāt savas personīgās un sabiedrības vērtības,
 - uzzināt, kādas prasības izvirza darba devēji, kādas prasmes un personīgās īpašības palīdz noturēties darba tirgū.
3. Palīdzēt plānot un vadīt savu karjeru:
 - apgūt karjeras vadības prasmes,
 - noteikt savas attīstības vajadzības,
 - pilnveidot savas zināšanas un prasmes,
 - apzināties informācijas ieguves un konsultēšanas iespējas,
 - veidot savu personīgās karjeras plānu,
 - attīstīt pieņemto personīgo lēmumu plānu īstenošanas prasmes,
 - veidot izpratni par karjeras saistību ar sasniegumiem izglītībā un mūžizglītību.

Karjeras izglītības īstenošanas **pamatprincipi**:

- karjeras izglītība ir izglītības sastāvdaļa;
- karjeras izglītība ir visas izglītības iestādes atbildība;
- ievērotas vecumgrupu intereses un vajadzības;
- mērķi — objektīvi un sasniedzami; pasākumi — īstenojami;
- pasākumi ir orientēti uz zināšanu un prasmju apguvi.

5. Karjeras izglītības plānošana

Lai izglītojamais sagatavotu efektīvai pārejai no izglītojamā uz pieaugušo darba dzīvi, tehnikumam ir jānodrošina saviem izglītojamajiem aizvien daudzveidīgāks un lielāks mācīšanās pieredžu skaits.

Karjeras izglītības programmas sastāvdaļas:

Sevis izzināšanas aktivitātes, kurās izglītojamie:

- identificē savas personīgās īpašības (fiziskās, intelektuālās, emocionālās iezīmes, prasmes, intereses un vērtības),
- izpēta personīgo īpašību un nepieciešamo prasmju samērotību, lai gūtu panākumus dažādās dzīves un darba situācijās,
- izvērtē stratēģijas un apstākļus, kas ietekmē viņu mācīšanos dažādās dzīves un darba situācijās.

Iespēju apzināšanās aktivitātes iesaista izglītojamos darba pasaules izpētē un iepazīšanā. Aktivitātes var ietvert:

- dažādas darba vides iepazīšana un pētīšana,
- dažādu profesiju un izglītības un apmācības iespēju izpēte,
- darba pasaules vēsturisko un plānoto izmaiņu analīze

Lēmumu pieņemšana ir saistīta ar mācīšanos, kā pieņemt lēmumus, lai plānotu un vadītu savu karjeru. Izglītojamie iesaistās aktivitātēs, kas palīdz:

- izpētīt, kā citi cilvēki pieņem lēmumus, un saprast, kas var ietekmēt lēmuma pieņemšanu,
- identificēt atbilstošus lēmuma pieņemšanas stilus un stratēģijas,
- ģenerēt dažādas ar karjeru saistītas izvēles.

Pieņemt lēmumu par karjeras izvēli nenozīmē tikai piemērot indivīdu noteiktai profesijai. Lēmuma pieņemšanu ietekmē dažādi faktori, kuri ir jāņem vērā:

- individuālās iezīmes (veselība, vērtības, intereses, prasmes, vecums, zināšanas u.c.),
- sociālais konteksts (ģimene, vienaudži, sabiedrības grupas, sociālekonomiskais statuss u.c.),
- vides konteksts (politiskie uzskati, izglītības iestādes, ģeogrāfiskais izvietojums, darba tirgus u.c.),
- citi faktori (laika perspektīvas, izdevība, izmaiņas laika gaitā u.c.).

Sagatavošanās pārmaiņām un pārejai attiecas uz tādas izpratnes un prasmju veidošanu, kādas izglītojamajam ir nepieciešamas, lai tiktu galā ar jaunām situācijām, gan vēlamām, gan nevēlamām. Šādas aktivitātes palīdz:

- noteikt dažādas plānotas un neplānotas dzīves/darba pārmaiņas un pārejas periodus,
- ar kādiem ir jāsastopas dzīves laikā,
- jāizzina, jāizpētī, kā cilvēki reaģē uz izmaiņām,
- jāattīsta prasmes, lai efektīvi pārvarētu dažādas plānotas un neplānotas pārmaiņas, piemēram, problēmu risināšanu, atbalsta tīklu identificēšanu un izmantošanu.

6. Karjeras izglītības programma

Tehnikuma izstrādātās Karjeras izglītības programmas centrā ir klients – izglītojamais. Tās plānošanā un īstenošanā iesaistīts viss Tehnikuma personāls. Savukārt Karjeras izglītības programma izstrādāta, pamatojoties uz Izglītības likumā uzdoto un no tā izrietošajos Ministru kabineta noteikumos un citos politikas plānošanas paredzētajam.

Darbā pie Karjeras izglītības programmas būtiska loma atvēlēta Tehnikuma karjeras izglītības pasākumu plānošanai, tika izvirzīti mērķi un sasniedzamās prasmes, ievērojot pēctecību pāreju no zemāka kursa uz augstāku, lai:

- attīstītu analītiskās un sintezējošās darbības prasmes savas karjeras plānošanai, apzinoties/respektējot savas personības spējas, talantus, intereses, vajadzības un iespējas,
- sniegtu zināšanas un veidotu izpratni par izglītības sistēmu, izglītības piedāvātajām iespējām un nosacījumiem, motivējot mūžizglītībai,
- veidotu izpratni un sniegtu zināšanas par nemītīgi mainīgo darba pasauli globalizācijas apstākļos un informācijas tehnoloģiju attīstības laikmetā,
- sniegtu/padziļinātu zināšanas un prasmes sevis raksturošanā, lai veicinātu veiksmīgu iekļaušanos izglītības un darba tirgū,
- veidotu motivāciju savu spēju attīstībai, lai kļūtu par pilntiesīgu informācijas sabiedrības locekli,
- radītu motivāciju profesionālās karjeras izvēlei un veicinātu izglītojamā konkurētspēju tālākas izglītības apgūvē vai darba gaitu uzsākšanai.

Karjeras izglītības programmas apguves organizācijas pamatnosacījums ir — īstenot karjeras izglītību tā, lai izglītojamais iegūtu gan zināšanas konkrētā izglītības jomā (pašizpēte, karjeras izpēte, karjeras plānošana un vadība) un formā (mācību priekšmetu stunda, praktisko priekšmetu stunda, audzināšanas stunda, konsultācijas, ārpusstundu pasākumi), gan universālas, vispārējas prasmes, saistītas ar darbības pieredzi, kas palīdzētu rīkoties gan iepriekš zināmās, gan jaunās dzīves situācijās.

Karjeras izglītības īstenošanas pasākumus plānots integrēt profesionālo mācību priekšmetu stundās, grupas audzināšanas stundās, ārpusstundu pasākumos (projektu nedēļas, “ēnu dienas”, karjeras/profesiju dienas, atvērto durvju dienas, tikšanās ar absolventiem un dažādu profesiju pārstāvjiem un viedokļu līderiem, ekskursijas,

pārgājieni, konkursi, viktorīnas, erudītu spēles, pēcpusdienas, prakses un praktiskās mācības, vasaras nometnes, vecāku sapulces u.c.).

Definēto mācību mērķu sasniegšanai un karjeras vadības pamatprasmju apguvei tiek plānots izmantot daudzveidīgas un interaktīvas mācību metodes — anketēšana, aptauja, portfolio veidošana, diskusija, grupu darbs, grafiskais organizators, intervijas, lomu spēles, darbs pāros, pašvērtējums, IKT tehnoloģiju izmantošana, pētījums, prāta vētra, prezentācija u.c.

Katra karjeras izglītības joma — pašizpēte, karjeras izpēte un karjeras plānošana un vadība — ietver vairāku mācību priekšmetu un audzināšanas darba saturu, tā pilnveides virzienu integrācijas aspektā.

Karjeras izglītībā sasniedzamo spēju un prasmju attīstību atspoguļo galvenie **izglītošanas aspekti**:

- pašizpaušmes un radošais aspekts: radošās darbības pieredze, pastāvīga iespēja meklēt un atrast risinājumu praktiskām problēmām, atklāt kopsakarības;
- analītiski kritiskais aspekts: intelektuālās darbības pieredze — patstāvīga, loģiska, motivēta, kritiska un produktīva domāšana; prasme pamatot savu viedokli pagātnes, tagadnes un nākotnes saiknes kontekstā;
- morālais un estētiskais aspekts: izpratne par morāles jēdzieniem cilvēku savstarpējā saskarsmē, par cilvēka tiesībām uz vienlīdzību;
- sadarbības aspekts: prasme sadarboties, strādāt komandā, uzklaut un respektēt dažādus viedokļus, pieņemt lēmumus un uzņemties atbildību par to īstenošanu, atbildīgi rīkoties konfliktsituācijās, rūpēties par savu un līdzcilvēku drošību un meklēt palīdzību atbilstošās institūcijās un dienestos;
- saziņas aspekts: praktiska pieredze valodas lietošanā; prasme sazināties vairākās valodās (rakstīt, runāt, lasīt), prasme publiski uzstāties, izteikt un pamatot savu viedokli, prezentācijas prasmes;
- mācīšanās un praktiskās darbības aspekts: prasme patstāvīgi plānot, organizēt un īstenot mācīšanos; dažādu zināšanu un prasmju lietošana praktiskajā darbībā; prasme mācību procesā izmantot dažādu veidu informāciju, konsultēties, atrast palīdzību; prasme izmantot modernās tehnoloģijas;
- matemātiskais aspekts: matemātikas izmantošana praktiskajā dzīvē (budžeta plānošana, izglītības izmaksu aprēķināšana, salīdzināšana u.c.).

Katrs aspekts tiek īstenots visās karjeras izglītības jomās, taču ne vienādā mērā.

Pamatjoma **“Pašizpēte”** ietver šādas saturiskās tēmas:

- mana identitāte, paštēls, mana rakstura īpašības;
- manas intereses, hobiji, spējas, brīvais laiks;
- mana ģimene, tās loma, tradīcijas;
- sevis iepazīšanas un izpētes veidi, to sasaiste ar iecerēto profesiju, pašnovērtēšana;
- attieksmes un vērtības;

- prasme sadarboties, risināt konfliktus;
- mana veselība un nākotnes nodomi;
- mācīšanās prasmes, mācību sasniegumi, to saistība ar nākotnes nodomu īstenošanu;
- pašaudzināšana.

Pamatjoma **“Karjeras izpēte”** ietver šādas saturiskās tēmas:

- darba nozīme cilvēka dzīvē;
- populāras un sabiedrībā augstu vērtētas profesijas, profesiju daudzveidība, to tipi;
- manu vecāku darba dzīve;
- informācijas avoti un izglītības pasaules pētīšana;
- profesionālā kvalifikācija un tās ieguve;
- darba tirgus un nodarbinātība;
- sociālā vide un nodarbinātība;
- izglītības veidi un līmeņi, dažādas izglītības iestādes;
- darba likumdošana, darba drošība;
- pašnodarbinātība.

Pamatjoma **“Karjeras plānošana un vadība”** ietver šādas saturiskās tēmas:

- lēmumu pieņemšanas paņēmieni karjeras plānošanai;
- lēmuma pieņemšana par karjeru. Dažādu faktoru ietekme (ģimene, skola, draugi, sabiedrība u.c.);
- dažādu karjeru pozitīvie un negatīvie aspekti;
- kad viss nenorit tā, kā plānots;
- mani nākotnes mērķi un to sasniegšanas plāns (īstermiņa un ilgtermiņa plānošana);
- pārmaiņas manā dzīvē;
- komandas darba pieredze;
- praktisko iemaņu gūšana dažādās profesijās;
- sevis prezentēšana.

Karjeras izglītība tiek īstenota, izmantojot dažādas darba organizācijas formas — mācību priekšmetu stundas, praktisko priekšmetu stundas, klases stundas, individuālās nodarbības, dažādus ārpus stundu pasākumus u.c. pēc šāda plāna:

- ✓ Klases stundas I-IV kursam (1 stunda nedēļā (40 min.) saskaņā ar Tehnikuma Audzināšanas darba programmu un grupu audzinātāju darba plāniem). Tehnikumā mācību gadā karjeras izglītībai Audzināšanas darba programmā paredzētas 4 stundas I -IV kursam.

1.kursā apgūstamās tēmas:

2.tabula

Nr. p.k.	Tēma	Karjeras vadības prasmes	Sasniedzamais rezultāts
1.	2.	3.	4.
1.	Es iepazīstu sevi (spējas, intereses, īpašības, vērtības).	Pašizziņas prasme	- Pilnveido paštēlu, saskatot savas stiprās un vājās puses un pamatojoties uz savu fizisko un garīgo dotumu un vajadzību izpēti. - Salīdzina savas vērtības un individuālās rakstura iezīmes ar izvēlētajā profesijā nepieciešamajām
2.	Izglītības, profesijas un nodarbinātības saistība darba tirgū	Karjeras iespēju izpētes prasme	- Spēj novērtēt izglītības nozīmi turpmākās karjeras plānošanā. - Prasmīgi izmanto pieejamos e-resursus informācijas apkopošanai par dažādu mācību priekšmetu pielietojamību izvēlētajā profesijā apgūvē
3.	Karjera un tās plānošanas pamatnosacījumi	Karjeras lēmumu pieņemšanas un īstenošanas prasme	Prot plānot iespējamās darbības, kas būtu veicamas, lai pilnveidotu profesijai nepieciešamās zināšanas, prasmes un rakstura īpašības un lai nepakļautu sevi sociālās atstumtības riskiem.
4.	Informācija par manu nākotnes profesiju, alternatīvas	Pašizziņas prasmes Karjeras iespēju izpētes prasmes	- Salīdzina savas vērtības un individuālās rakstura iezīmes ar izvēlētajā profesijā nepieciešamajām. - Spēj izprast pārmaiņas un novērtēt nepieciešamību pielāgoties jaunajiem apstākļiem. - Zina, kā sabiedrībā vērtē dažādas profesijas, pārzina to daudzveidību, saskata izvēlētajā profesijā pozitīvos un negatīvos aspektus.

2.kursā apgūstamās tēmas:

3.tabula

Nr.p.k.	Tēma	Karjeras vadības prasmes	Sasniedzamais rezultāts
1.	2.	3.	4.
1.	Ko sagaida darba devējs?	Pašizziņas prasmes. Karjeras lēmumu pieņemšanas	Spēj novērtēt savu izaugsmi un panākumu kritērijus atbilstoši darba tirgus prasībām, apzinoties konkurētspējīgas personības veidošanās būtību.

		un īstenošanas prasmes	• Spēj diskutēt par šādiem jēdzieniem: garīgums, garīga pilnveidošanās, garīgā veselība. • Prot apkopot informāciju par dažādām darba vietām, darba devēju prasībām, darba pienākumiem un darba tiesiskajām attiecībām. • Prot plānot iespējamās darbības, kas būtu veicamas, lai pilnveidotu savu fizisko un garīgo veselību atbilstoši izvēlētajai profesijas darba vides vajadzībām.
2.	Darba tirgus perspektīvas un lēmuma pieņemšana	Karjeras lēmumu pieņemšanas un īstenošanas prasmes. Karjeras iespēju izpētes prasmes	• Kritiski izvērtē informāciju un mītus par karjeras izvēli. • Prot noskaidrot kopīgo un atšķirīgo par nākotnes profesiju un iespējamo reālo situāciju izvēlētajā darba vietā. • Izprot stereotipus (dzimumu, vecumu, etniskās piederības, utt.) kā šķēršļus karjeras veidošanā. • Izprot pašnodarbinātības un nodarbinātības priekšrocības un trūkumus
3.	Latvijas izglītības sistēma un tālākās izglītības iespējas	Karjeras iespējas izpētes prasmes	• Izprot savu vietu izglītības sistēmā Latvijā un spēj analizēt izglītības iespējas pēc profesionālās izglītības iegūšanas..

3.kursā apgūstamās tēmas:

4.tabula

Nr.p.k.	Tēma	Karjeras vadības prasmes	Sasniedzamais rezultāts
1.	2.	3.	4.
1.	Nodarbinātības tendences Latvijā un pasaulē	Pašizziņas prasmes. Karjeras lēmumu pieņemšanas un īstenošanas prasmes	• Salīdzina un novērtē savu atbilstību darba tirgus prasībām. • Apzin un apkopo informāciju par darba tirgus perspektīvām, kas ļauj izšķirties par attiecīga lēmuma pieņemšanu karjeras izvēlē. • Spēj izprast vietējā un starptautiskā darba tirgus tendences un darba pasaules mainīgumu. Spēj atrast un analizēt informāciju par darba vakancēm izvēlētajā profesijā.

			• Spēj izprast kā sabiedriskās un ekonomiskās vajadzības ietekmē profesionālo izaugsmi.
2.	Laiks un profesijas	Pašizziņas prasmes	• Analizē panākumu kritērijus un prognozē savu izaugsmi. • Spēj reaģēt uz pārmaiņām un pielāgoties jauniem apstākļiem.
3.	Profesionālā ētika un darba likumdošana	Karjeras iespēju izpētes prasmes	• Analizē darba devēju un darba ņēmēju attiecību aspektus dažādās situācijās, izmantojot Darba likuma normas. • Zina valstī esošos dokumentus, kas reglamentē darba attiecības.
4.	Kāpēc saka: "Mūžu dzīvo, mūžu mācies?"	Karjeras lēmumu pieņemšanas un īstenošanas prasme	• Pastāvīgi pilnveido savas profesionālās zināšanas un iemaņas. • Attīsta tās personiskās īpašības un iemaņas, kas ir būtiskas darbam izvēlētajā nozarē.

4.kursā apgūstamās tēmas:

5.tabula

Nr.p.k.	Tēma	Karjeras vadības prasmes	Sasniedzamais rezultāts
1.	2.	3.	4.
1.	Alternatīvu lēmumu pieņemšana karjeras izvēlē	Pašizziņas prasmes. Karjeras lēmumu pieņemšanas un īstenošanas prasme	• Novērtē savu pieredzi, sasniegumus, zināšanas un iemaņas, salīdzinot izaugsmes rādītājus. • Spēj pārvarēt stereotipus (dzimumu, vecuma, etniskās piederības, utt.) karjeras veidošanā. • Spēj uzņemties atbildību par savu plānu īstenošanu, izvērtējot piemērotību izvēlētajai profesijai un atbilstoši apkopotajai informācijai
2.	Darba meklēšanas process un iespējas	Pašizziņas prasmes. Karjeras iespēju izpētes prasmes. Karjeras lēmumu pieņemšanas un īstenošanas prasme.	• Prot aprakstīt savu pieredzi, zināšanas un prasmes, lai veidotu CV, motivācijas vēstuli un reprezentētu sevi darba intervijā. • Prot apkopot un pieteikt nepieciešamo informāciju darba tirgū. Prot reprezentēt sevi darba intervijā

3.	Darba tirgus perspektīvas un lēmuma pieņemšana.	Karjeras iespēju izpētes prasmes.	Saskata likumsakarības profesiju mainībai nākotnē, analizējot jaunākos zinātnes un tehnoloģiju atklājumus izvēlētajā nozarē un izvērtējot savu zināšanu un prasmju pielietojumu nākotnē
4.	Individuālā karjeras plāna izveide	Karjeras iespēju izpētes prasmes Karjeras lēmumu pieņemšanas un īstenošanas prasme	- Izvērtē dažādu nodarbinātības veidu pozitīvos un negatīvos aspektus savu personisko īpašību un pazīmju, vērtību un panākumu kritēriju aspektā. - Novērtējot savas kompetences un analizējot darba tirgus tendences, izstrādā dažādus karjeras attīstības scenārijus, veido biznesa plānu. - Pārzina darba iespējas ārpus Latvijas un zina par attiecīgās valsts darba likumdošanu, argumentēti pamato viedokli par situāciju Latvijas darba tirgū, salīdzinot ar citām valstīm. - Pārzina informāciju par izglītības vai darba iespējām pēc skolas beigšanas.

- ✓ “Informatīvais mēnesis”;
- ✓ “Karjeras nedēļa”;
- ✓ Tehnikuma piedāvājumu izziņošanās ekskursijas topošajiem izglītojamiem, viņu vecākiem, klašu grupām un citiem interesentiem;
- ✓ tikšanās ar Ventspils Tehnikuma absolventiem;
- ✓ tikšanās ar augstākās izglītības iestāžu pārstāvjiem;
- ✓ iedvesmojošas tikšanās ar nozaru pārstāvjiem, viedokļu līderiem un personības izaugsmes treneriem, tajā skaitā, semināri un apmācības;
- ✓ karjeras atbalstu veicinošas individuālas konsultācijas, kurās, izmantojot daudzveidīgas konsultēšanas metodes atbilstoši izglītojamā vecuma īpatnībām un vajadzībām, palīdzētu izglītojamiem apzināties savas spējas un iespējas, attīstītu personiskās prasmes patstāvīgu karjeras lēmumu pieņemšanai (pēc atbilstošas izglītības iegūšanas);
- ✓ karjeras atbalstu veicinošas grupu konsultācijas- karjeras veidošanas problēmu risināšana, informācija par izglītības iegūšanas un karjeras veidošanas iespējām, profesionālo kompetenču atbilstības izpēte darba tirgus prasībām;
- ✓ karjeras attīstības atbalsta pasākumi vecākiem;
- ✓ izglītojoši pasākumi sadarbībā ar ārpusskolas institūcijām;

- ✓ mācību priekšmetu stundas (atbilstoši mācību priekšmetu skolotāju tematiskajiem plāniem, saskaņā ar Karjeras vadības prasmes mācību priekšmetu standartu saturā. Pieejams: https://viaa.gov.lv/library/files/original/38233_Karjeras_vadibas_buklets.pdf),
- ✓ nodarbības profesionālajos mācību priekšmetos (atbilstoši praktisko mācību priekšmetu izglītības programmai);
- ✓ audzināšanas stundas par karjeras izglītības tematiem;
- ✓ mācību priekšmetu nedēļas (piemēram, izzinošu konkursu veidā);
- ✓ interešu izglītības nodarbības (atbilstoši interešu izglītības programmai);
- ✓ izglītojamo līdzdalība mācību priekšmetu olimpiādēs, konkursos, sporta sacensībās;
- ✓ līdzdalība profesionālās meistarības konkursā "SkillsLatvia";
- ✓ Tehnikuma līdzdalība projektā "Latvijas skolas soma";
- ✓ izglītojamo portfolio veidošana;
- ✓ ārpus stundu pasākumi skolā;
- ✓ ārpusskolas pasākumi;
- ✓ grupu ekskursijas uz iestādēm un uzņēmumiem, atvērto durvju dienas, karjeras dienas un informācijas dienas dažādās izglītības iestādēs un uzņēmumos,
- ✓ tematiskās izstādes un ikgadējā izstāde „Skola”,
- ✓ „Ēnu dienas” un citi

7. Karjeras izglītības programmas īstenošanā iesaistīto pušu sadarbība

Karjeras attīstības atbalsta priekšnoteikums ir tajā iesaistīto speciālistu sadarbība, pienākumu un atbildības sadale atbilstoši kopīgi sasniedzamajiem mērķiem.

Karjeras atbalsta sistēmas attīstībā, tai skaitā, arī karjeras izglītības attīstībā un īstenošanā, pedagogs karjeras konsultants ir galvenais virzītājspēks. Labs rezultāts tiek sasniegts, strādājot komandā ar Tehnikuma vadību, grupu audzinātājiem, prakšu vadītājiem, uzņēmuma prakses vadītāju, priekšmetu pedagogiem, interešu izglītības pulciņu vadītājiem, atbalsta personālu.

Tehnikuma vadības kompetences karjeras izglītības īstenošanā izglītības iestādē ir:

- nodrošināt Karjeras izglītības programmas īstenošanu;
- regulāri veikt Karjeras izglītības programmas īstenošanas uzraudzību;
- nodrošināt Karjeras izglītības programmas īstenošanai nepieciešamos resursus.

Tehnikuma vadības komanda:

- **direktors-** nodrošina karjeras attīstības atbalsta pakalpojumu pieejamību Tehnikumā;

- **direktora vietnieks izglītības un stratēģiskās attīstības jautājumos** - koordinē un pārrauga izglītības darbu Tehnikumā;
- **Mūžizglītības un karjeras izglītības centra vadītājs** - koordinē un pārrauga mūžizglītības un karjeras izglītības Tehnikumā, koordinē karjeras atbalsta pasākumu norisi Tehnikumā, nodrošina informācijas apriti par aktualitātēm karjeras izglītībā, veicina pedagogu tālākizglītību par karjeras izglītības jautājumiem;
- **Izglītojamo personības izaugsmes un kultūrizglītības struktūrvienības vadītājs** - koordinē un pārrauga audzināšanas darbu Tehnikumā, koordinē klašu audzinātāju darbu un izglītojamo personības atbalsta pasākumu norisi Tehnikumā, nodrošina informācijas apriti par aktualitātēm audzināšanas darbā, veicina pedagogu tālākizglītību par audzināšanas jautājumiem.

Pedagoga karjeras konsultanta kompetences karjeras izglītības īstenošanas nodrošināšanā izglītības iestādē ir:

- veidot izglītības iestādes profilam atbilstošu karjeras izglītības programmu;
- vadīt, koordinēt un uzraudzīt karjeras izglītības programmas īstenošanu iestādē;
- nodrošināt izglītības iestādes darbu ar daudzveidīgiem karjeras informācijas resursiem, arī e-vidē;
- sniegt metodisko atbalstu pedagogiskajam personālam karjeras izglītības īstenošanā;
- sniegt karjeras atbalstu (arī karjeras konsultācijas) izglītojamiem;
- sniegt karjeras atbalstu izglītojamo vecākiem;
- sadarbojas ar dažādiem partneriem karjeras atbalsta jautājumos;
- veic pētniecisko un metodisko darbu attiecībā uz karjeras izglītību Tehnikumā;
- pilnveido savu profesionālo kvalifikāciju.

Lai nodrošinātu kvalitatīvu karjeras konsultāciju darbu, pedagogs – karjeras konsultants katrai nodarbībai izvēlas piemērotākās darba veikšanas metodes. Klasificējot karjeras konsultēšanā izmantotās metodes, jāpatur prātā šādi kritēriji: klientu vajadzības, nolūks un līdzekļi, ar kuru palīdzību tiek veiktas konsultēšanas darbības, procesa stadijas, konsultēšanas seansa fāzes, konsultēšanas pieejas veids.

Pedagogi:

- **mācību priekšmetu skolotāji** - informē un konsultē izglītojamos un vecākus par karjeras izglītības jautājumiem sava mācību priekšmeta satura ietvaros;
- **grupu audzinātāji** -
 - ✓ izstrādā un īsteno grupas audzinātāja programmu saskaņā ar Tehnikuma galvenajiem uzdevumiem, audzināšanas darbības un karjeras izglītības plānu, grupas audzinātāju stundu programmu, izglītojamo vecumposma īpatnībām, izglītojamo vajadzībām un interesēm;
 - ✓ veic izglītojamo izpēti savas kompetences ietvaros un analizē viņu attīstības dinamiku, nosakot viņu attīstības virzības raksturu un apjomu;

- ✓ rūpējas, lai grupā būtu labvēlīga vide izglītojamā personības attīstībai un izglītošanai, kopā ar izglītojamajiem plāno un organizē grupas pasākumus un sekmē grupas līdzdalību Tehnikuma un citos pasākumos;
- ✓ izzina izglītojamā ģimenes iespējas jaunieša audzināšanā un sadarbojas ar vecākiem vai personām, kas viņus aizstāj, palīdzot risināt ar izglītojamā personību, izglītošanos un vērtību sistēmas veidošanu saistītus jautājumus;
- **interesu izglītības pedagogi** - informē un konsultē izglītojamos un viņu vecākus par karjeras izvēles iespējām interešu izglītības programmas satura ietvaros;
- **izglītības psihologs** – novēro izglītojamos mācību stundās un veic psiholoģisko izpēti un individuālo psihodiagnostiku, izglītojamo grupu psiholoģisko izpēti un konsultē par karjeras izglītības jautājumiem, palīdzot izglītojamiem apzināties viņu spējas, intereses un dotumus.

Sadarbības partneri ārpus izglītības iestādes:

- **valsts un pašvaldību iestādes:**
 - ✓ **Izglītības un zinātnes ministrija** – ir Tehnikuma dibinātājs, kas uzrauga Tehnikuma darbību, izstrādā normatīvo aktu projektus;
 - ✓ **Ekonomikas ministrija** – izstrādā un sniedz darba tirgus prognozes;
 - ✓ **Valsts izglītības satura centrs** – izstrādā izglītības standartus un mācību paraugprogrammas;
 - ✓ **Valsts izglītības attīstības aģentūra** – nodrošina informatīvos un metodiskos materiālus un veicina sistēmas pilnveidi;
 - ✓ **Nodarbinātības valsts aģentūra** – izstrādā un publicē karjeras atbalsta materiālus un piedāvā informatīvos pasākumus;
 - ✓ **Izglītības kvalitātes valsts dienests** – akreditē Tehnikumus un programmas, izstrādā karjeras izglītības vērtēšanas kritērijus;
- **Ventspils valstspilsētas pašvaldība** – sniedz atbalstu karjeras izglītības pieejamībai, informē par vietējo darba tirgu un tā attīstības perspektīvām;
- **augstākās izglītības un citas tālākās izglītības iestādes** - informē un iepazīstina izglītojamos ar piedāvātajām izglītības programmām;
- **prakšu vadītāji** - iepazīstina praktikantu un prakses vietas uzņēmumu ar saistošajiem dokumentiem, sniedz atbalstu praktikantam un prakses vietai saskaņā ar profesionālās izglītības iestādes izstrādāto un apstiprināto prakses programmu;
- **absolventi** – dalās ar personisko un profesionālās izaugsmes pieredzi;
- **vecāki** – informē par savu karjeru un sniedz padomus karjeras virziena izvēlei;
- **nozaru profesionālās apvienības un asociācijas** – informē par nozarē strādājošiem uzņēmumiem un pieprasītām profesijām;
- **darba devēji** – iepazīstina ar darba pasauli, informē par vietējo darba tirgu un darba iespējām.

8. Karjeras izglītībā izmantojamās metodes

Atbilstoši konsultēšanas nolūkam, metodes parasti klasificē:

- **metodes informācijas vākšanai par klientu** - psiholoģiskais tests, aptauja, novērošana, intervija, attīstības vēsture, autobiogrāfija, pašraksturojums, Teknikuma raksturojums, interešu grupa (focus group), sabiedriskās domas aptauja, zināšanu novērtēšanas tests, biogrāfisko datu analīze, darbības rezultātu (activity product) analīze, SVID (iestādes stiprās un vājās puses, iespējas un apdraudējums) analīze, dokumentu mape (portfolio), utt.
- **komunikācijas metodes** - sarunas, lomu spēles, modelēšana, vingrinājums, stāstījums, pedagoģiskā spēle;
- **klienta informēšanas metodes** - materiāli, kas izmantoti, lai izplatītu informāciju klientiem (lapiņas, norādes, citi plašsaziņas produkti), profesiju apraksti, lekcijas, konferences, personas lasīšana (personal reading), prezentācijas filmas, komentāri pa radio vai TV šovi;
- **darba tirgus izpētes metodes** - vingrinājumi darba meklēšanas prasmju attīstīšanai, darba situāciju modelēšana, pieredzes braucieni (orientation tours), ēnu dienas (work shadowing), IKT darba meklējumos, izglītības gadatirgi, darbavietu gadatirgi (job fairs), miniprakse (ministages) uzņēmumos, aptaujas, lai noskaidrotu vajadzības, praktisku gadījumu izpēte;
- **personiskā mārketinga un informācijas pārvaldīšanas metodes** - CV un pieteikuma vēstules rakstīšana, piedalīšanās darba intervijās, plašsaziņas līdzekļu reklāmu analizēšana/sagatavošana; izglītības un mācības, profesiju, darbu datubāzes/portāli;
- **karjeras plānošanas un izaugsmes metodes** - rīcības plāns, personīgie projekti, alternatīvu izsvēršana, vērtību noskaidrošana, kompetences pārskats.

Katra pielietotā darba metode ļauj izglītēt un attīstīt noteiktas karjeras vadības prasmes izglītojamiem (6. tabula).

6.tabula

Nr.p.k.	Metode	Attīstošās prasmes
1.	2.	3.
1.	Anketēšana/aptauja	Apgūst prasmi konkrēti atbildēt uz jautājumiem. Prasme īsi izteikties. Attīstīta prasmi kritiski domāt, veidojas pašizziņas prasmes
2.	Analīze	Prot objektīvi novērtēt un atšķirt savas vērtības no vispārpieņemtajām dzīves vērtībām. Apgūst kritiskās domāšanas, lēmumu pieņemšanas prasmes.
3.	Brīvais raksts	Veido prasmi rakstiski izteikt savas domas un izjūtas – valodas prasmes.
4.	Darbs ar informācijas avotiem	Prot atrast, atlasīt un izvērtēt informāciju dažādos medijos – medijpratība.

5.	Darbs grupās	Apgūst iemaņas darboties komandā, plānot darbu, sadalīt pienākumus – plānošanas prasmes. Attīsta atbildību
6.	Darbs pāros	Veido sadarbības, komunikācijas, problēmu risināšanas, klausīšanās prasmes un kopīga lēmuma pieņemšanas prasmes.
7.	Diskusija	Radošums. Valodas, klausīšanās, uzstāšanās prasmes. Problēmu risināšanas prasmes.
8.	Ekskursijas	Iepazīšanās ar darba vidi, karjeras iespēju daudzveidību, jaunām tehnoloģijām un profesiju īpatnībām.
9.	Ēnu diena	Iepazīst darba vidi, profesijas plusus un mīnus – vērošanas, vērtēšanas prasmes. Stimulē pašizziņu. Veido iemaņas rakstīt CV, motivācijas vēstuli, iesniegumu.
10.	Eseja	Valodas prasme, apgūst prasmi argumentēt savu viedokli rakstos
11.	Individuālais darbs	Mācās strādāt patstāvīgi – pašvadības prasmes. Laika plānojuma prasmes.
12.	INSERT metode	Apgūst prasmi izvērtēt un atlasīt informāciju – kritiskā domāšana, radošums, noformējuma prasmes.
13.	Intervija	Apgūst saskarsmes, valodu, klausīšanās, pētnieciskās, dialoga veidošanas prasmes.
14.	IT tehnoloģiju izmantošana	Attīsta prasmi lietot IT - informācijas iegūšanai, atļau, saglabāšanai un apkopošanai – medijpratība.
15.	Pārrunas/sarunas	Apgūst prasmes veidot mērķtiecīgu dialogu, noskaidrot viedokli, iegūt informāciju, uzdot jautājumus un atbildēt uz tiem. Problēmrisināšanas prasmes.
16.	Pašvērtējums/ pašanalīze	Veido kopainu savas darbības, uzskatu, spēju, interešu, rakstura novērtēšanai un analīzei – pašizziņa.
17.	Pētījums	Apgūst prasmi strādāt ar problēmsituāciju: formulēt problēmu, veidot risinājuma plānu, izvērtēt gaidāmo rezultātu, meklēt alternatīvu risinājumu, pieņemt lēmumu, iegūt praktiskas iemaņas pētnieciskajam darbam.
18.	Portfolio/darba mape	Vāc materiālus, iegūst informāciju, to apstrādā, krāj un veido savu darba mapi – portfolio – sistematizēšanas, noformēšanas prasmes.
19.	Prāta vētra	Izprot, ka jebkuru neskaidru jēdzienu var izskaidrot, ja izsaka dažādus viedokļus, tos sistematizē un analizē. Radošums.
20.	Prezentācija	Apgūst uzstāšanās, valodas, ķermeņa pārvaldīšanas prasmes. Radošums. Mākslinieciskās prasmes.

21.	Prognozēšana	Mācās paredzēt iespējamo rezultātu. Radošums, kritiskā domāšana. Lēmumu pieņemšana.
22.	Projekts	Apgūst prasmi plānot darbu, strādāt patstāvīgi, sadarboties ar citiem, iegūt un izvērtēt informāciju, saistīt teoriju ar praksi, izdarīt secinājumus, prezentēt rezultātus.
23.	Lomu spēles	Apgūst sadarbības, komunikācijas, vērtēšanas, uzstāšanās prasmes. Valodas un tēla analīzes prasmes. Tolerance.
24.	SVID analīze	Apgūt iemaņas kritiski izvērtēt pašreizējo situāciju un attīstības iespējas savai profesijai. Pašizziņas prasmes.
25.	T- tabula	Apgūst iemaņas izvērtēt situāciju no vairākiem aspektiem. Radošums, kritiskā domāšana.
26.	Tests	Rosina iegūt informāciju par kādu interešu jomu – pašizziņas un vērtēšanas prasmes.
27.	Tikšanās/vizīte	Komunikācijas un saskarsmes prasmes.
28.	Venna diagramma	Mācās noteikt kopīgo un atšķirīgo – vērtēšanas, salīdzināšanas un lēmuma pieņemšanas prasmes.
29.	Vērošana	Apgūst iemaņas izvirzīt mērķi, vērot, pierakstīt, salīdzināt, izdarīt secinājumus.

9. Karjeras izglītība ārpusstundu pasākumos

Karjeras izglītības īstenošanas pasākumus var integrēt mācību priekšmetu stundās, grupas audzināšanas stundās; ārpusklasses pasākumos (projektu nedēļas, karjeras (profesiju) dienas, atvērto durvju dienas, tikšanās ar absolventiem un dažādu profesiju pārstāvjiem, ekskursijas, pārgājieni, konkursi, viktorīnas, erudītu spēles, pēcpusdienas, grupas saliedēšanās pasākumos, literatūras apguves pasākumos, darba izmēģinājumi/vasaras nometnes, vecāku sapulces u.c.).

Tehnikuma definēto mācību mērķu sasniegšanai un izglītojamā karjeras vadības pamatprasmju apguvei izmantojamas daudzveidīgas un interaktīvas mācību metodes.

Karjeras izglītības īstenošanā skolā ļoti nozīmīgu vietu ieņem dažādi ārpusstundu pasākumi. Izglītojamie tajos tiek iesaistīti gan kā dalībnieki (klausītāji, skatītāji u.tml.), gan arī līdzdarbojas šo pasākumu plānošanā, organizēšanā un vadīšanā.

Ārpusstundu pasākumiem:

- jābūt integrētiem Tehnikuma Karjeras izglītības programmā;
- jāsniedz iespēja praktiski darboties;
- jābūt sagatavotiem (izglītojamo iepriekšējā sagatavošana), norādot pasākuma sasaisti ar karjeras attīstības tēmu;
- jābūt jēgpilni plānotiem;
- jāietver noslēguma refleksija.

Ārpusstundu pasākumi klašu grupām atspoguļoti Karjeras izglītības programmas Karjeras attīstības atbalsta pasākumu plānā un Tehnikuma darba plānā konkrētajam mācību gadam.

Karjeras nedēļa Latvijas izglītības iestādēs tradicionāli notiek oktobra mēnesī, kad tiek organizēti karjeras attīstības atbalsta pasākumi, kuru galvenā tēma ir profesiju iepazīšana. Tehnikuma absolventi, izglītojamo vecāki, uzņēmēji, viedokļu līderi un dažādu profesiju pārstāvji iepazīstina izglītojamos ar veiksmes stāstiem un savas profesijas īpatnībām. Lai iepazītos ar darba vidi, izglītojamie apmeklē uzņēmumus, dažādu amatu meistarus viņu saimniecībās un ražotnēs. Populāras ir radošās darbnīcas, kurās speciālista klātbūtnē ir iespēja praktiski darboties.

Projektu nedēļa ir viena no mācību un audzināšanas procesa organizācijas formām, kuru visbiežāk koordinē un vada grupu audzinātājs, sadarbībā ar Metodisko centru, mācību priekšmetu pedagogiem un citiem speciālistiem Tehnikumā un ārpus tās. Projektu nedēļas tēmu iesaka Tehnikuma administrācija un Metodiskais centrs, bet darba tematu, katrā grupā atbilstoši izglītojamo interesēm un vajadzībām, nosaka grupas audzinātājs, atbilstoši savām iespējām un radošajai iniciatīvai.

Mācību priekšmetu nedēļas izraisa interesi par konkrēto mācību priekšmetu, ieinteresē tā padziļinātā apguvē, paplašina zināšanas, prasmes un iemaņas ārpus obligāti apgūstamā mācību satura un ir saistītas ar karjeras izglītību, jo šo pasākumu ietvaros bieži organizē aktivitātes, saistītas ar profesijām, kurās nepieciešamas šo mācību priekšmetu zināšanas.

Tehnikumā mācību priekšmetu nedēļas, saskaņā ar Tehnikuma darba plānu, organizē Metodiskais centrs sadarbībā ar mācību priekšmetu pedagogiem. Šajos pasākumos izglītojamie piedalās gan kā dalībnieki, gan kā organizatori un vadītāji, apgūstot jaunas zināšanas, prasmes un iemaņas.

Tikšanās, lekcijas, diskusijas tiek organizētas ar bijušiem absolventiem, pārrunājot jautājumus par aktualitātēm šajā izglītības pakāpē vai konkrētajā profesijā, amatā, darba vietā u.tml. Dažādu izglītības iestāžu pārstāvji (mācībspēki, studenti) informē nākamos studentus par izglītības ieguves iespējām konkrētajā izglītības iestādē.

Mācību ekskursijas ir tematiski saistītas ar karjeras izglītību. Ekskursijas var būt tieši saistītas ar kādas konkrētas profesijas, uzņēmuma vai izglītības iestādes iepazīšanu, var būt netieši saistītas. Pirms ekskursijas ieteicams skaidri formulēt izglītojamiem mācību uzdevumu, izzināmos jautājumus, kurus pēc pasākuma pārrunā un apkopo, veidojot atgriezenisko saiti ar izglītojamiem.

10. Karjeras izglītība sadarbībā ar vecākiem

Sadarbība “pedagogs – izglītojamais – vecāki” ir nozīmīga visiem. Ir svarīgi, lai šī sadarbība būtu trīspusēja, lai izglītojamie justu, ka viņa vecākus ļoti nozīmīgi vērtē pedagogi, lai viņi varētu lepoties ar savu ģimeni arī vienaudžu vidū.

Kā to panākt? Vecāku sadarbību ar izglītības iestādi, galvenokārt, veido grupas audzinātājs. Ja audzinātāja komunikācijas prasmēs būs jūtama labsirdība, prieks, ieinteresētība, humors un vēlme sadarboties, tad izglītojamo vecāki labprāt sadarbosies ar izglītības iestādi jebkurā jomā.

Iespējamās aktivitātes sadarbībā ar vecākiem karjeras izglītības īstenošanā:

- vecāku stāstījums audzināšanas stundā, karjeras nedēļā, projektu nedēļā par savu profesiju (par darba pienākumiem, profesijas apguves iespējām u.c.);

- vecāku vadītas mācību stundas vai vecāku profesijai un mācību stundas tēmai atbilstošs stāstījums, piemēram, vides inspektora stāstījums bioloģijas vai dabaszinību stundā par dabas aizsardzības jautājumiem, stilista demonstrējumi dizaina un tehnoloģiju stundā par krāsām un rakstiem apģērbā u.tml.
- mācību ekskursijas vecāku darba vietās, lai izzinātu dažādu profesiju darba specifiku, darba vidi, vajadzīgās prasmes un pienākumus;
- pasākumi vecākiem (izglītojošas nodarbības, lekcijas, radošas darbnīcas, tematiskas pēcpusdienas, talkas, labdarības akcijas u.c.).
- vecāku aptauja (anketēšana vai intervija) par viņu profesiju, darba specifiku, apguves iespējām u.tml.;
- vecāku aptaujāšana, lai noskaidrotu viņu viedokli par karjeras izglītību Tehnikumā, tās piedāvātajām iespējām un trūkumiem, kā arī par izglītojamo nākotnes nodomiem un par to, kāda palīdzība nepieciešama viņu bērniem vai viņiem pašiem karjeras izglītības jomā;
- vecāku informēšana un izglītošana par dažādiem karjeras izglītības jautājumiem;
- aktīva sazināšanās ar vecākiem e-vidē, sociālajos tīklos, kā arī ar informatīvo materiālu, ziņojumu apmaiņas, sanāksmju starpniecību;
- tieša un pastarpināta (caur deleģētiem pārstāvjiem) vecāku iesaistīšana izglītības iestādei nozīmīgu lēmumu pieņemšanā;
- vecāku aicināšana iesaistīties neformālos ārpusstundu pasākumos neitrālā vidē ārpus skolas;
- mūžizglītības, tālākizglītības nodarbību organizēšana vecākiem.

Organizējot karjeras izglītības aktivitātes, uzlabojas ne tikai pedagogu, izglītojamo un vecāku sadarbība, bet tiek gūta arī nozīmīga izglītojamo pieredze profesiju daudzveidības un reālās darba vides iepazīšanā.

Lai atbalstītu vecākus izglītojamo karjeras izvēles procesā, Tehnikumā nepieciešams organizēt informatīvus un izglītojošus pasākumus, iespēju robežās aicināt vecākus iesaistīties tematiskās diskusijās. Palielinoties vecāku informētībai par karjeras atbalsta iespējām Tehnikumā un ārpus tā, pieaug arī vecāku vēlme iesaistīties šajā procesā pašiem, piedāvājot savus resursus un iespējas.

11. Karjeras izglītības vērtēšana

Izglītojamo sasniegumi karjeras izglītībā tiek vērtēti bezatzīmju vērtēšanas sistēmā, īsi rakstiski vai mutiski raksturojot izglītojamo mācību darbību, darba stilu, attieksmi un izaugsmes dinamiku zināšanu, prasmju, iemaņu (kompetenču) apguvē, pašizziņā, karjeras iespēju izpētē, karjeras lēmumu pieņemšanā un īstenošanā, izmantojot pašvērtējumu.

Karjeras vadības prasmju novērtēšanai ir šādi galvenie uzdevumi:

- uzlabot mācību procesa kvalitāti un efektivitāti;
- izmērīt izglītojamā sasniegumus.

Vērtēšana ir mācīšanās process, kurā izglītojamie tiek mudināti atklāt savas veiksmes un neveiksmes, uzdot jautājumus, saņemt atgriezenisko saiti, lai saprastu, ko un kā karjeras vadību prasmē jāmācās tālāk.

Bezatzīmju vērtēšana ļauj padarīt mācību procesu pašvadītu – izglītojamie paši definē savus mācīšanās uzdevumus, paši analizē un izvērtē savu karjeras vadības prasmju pilnveidi un attīsta lietpratību, attīstot caurviju prasmes, sadarbības un līdzdalības prasmes.

Atgriezeniskās saites mērķis ir karjeras izglītības īstenotāja un izglītojamā “savstarpējā sadarbība karjeras attīstības atbalsta norises analīzes un vērtēšanas procesā ar mērķi uzlabot tā norisi”.

Atgriezeniskajai saitei jābūt individuālai un konkrētai, atbilstoši noteiktai situācijai, skaidri saprotamai, jākoncentrējas uz izglītojamā stiprajām pusēm, sasniegumiem karjeras vadības prasmju pilnveidē, atgriezeniskajai saitei jābūt iedrošinošai un uzmundrinošai.

Atgriezenisko saiti par izglītojamā karjeras vadības prasmēm var sniegt pedagogs, karjeras konsultants, kā arī – savas kompetences ietvaros – citi karjeras attīstības atbalstā iesaistītie izglītības iestādes darbinieki (vispārizglītojošo priekšmetu skolotāji, prakšu vadītāji, u.c.).

Karjeras izglītībā sasniedzamās prasmes 1.-4.kursā:

Beidzot 4.kursu, izglītojamais:

- saprot koncepciju par darba tirgus mainīgumu;
- saskata vietēja un starptautiskā darba tirgus tendences;
- izprot sakarības starp izmaiņām darba tirgū un sociālajiem, politiskajiem un ekonomiskajiem procesiem;
- ir ieinteresēts attīstīt tās personiskās īpašības un iemaņas, kas ir būtiskas izvēlētajai profesijai;
- izprot profesionālās ētikas pamatprincipus un prasības darba pasaulē;
- izglītojamais izprot savas un potenciālā darba ņēmēja tiesības un pienākumus;
- spēj atrast interesantu informāciju par izvēlēto profesiju, izglītību un mācīšanās iespējām;
- prot izstrādāt karjeras plānu, analizējot savas personiskās īpašības un prasmes, vērtības un panākumu kritērijus;
- spēj sameklēt darbu un konkurēt darba tirgū; ir ieinteresēts attīstīt šīs prasmes (rakstīt CV/autobiogrāfiju, meklēt informāciju par darba vakancēm, reprezentēt sevi darba intervijā u.c.);
- izprot savu lomu un atbildību, pieņemot lēmumus karjeras izvēlē;
- izprot mūžizglītības un prasmju pilnveidošanas nozīmi savas dzīves laikā;
- ja nepieciešams, izmanto speciālista (karjeras konsultanta, psihologa, ārsta u.c.) konsultācijas.

Izglītojamo mācību sasniegumu pierādījumi — pašizpētes, karjeras izpētes un karjeras vadības darba materiāli — var tikt uzkrāti audzēkņu darba mapēs (portfolio).

Karjeras izglītības galvenais vērtēšanas kritērijs ir karjeras prasmju apgūšana un jēgpilna izmantošana katra indivīda ikdienas dzīvē. Tālāk minētās sasniedzamās karjeras izglītības prasmes un to sistēmiska un sistemātiska apgūšana visā izglītības procesā, mēs nonākam pie izvirzītā mērķa sasniegšanas, kas ir nozīmīgs mūsu izglītojamo lieliskai/laimīgai nākotnei.

12. Izmantotā literatūra un avoti. Karjeras izglītības īstenošanā ieteicamā literatūra un avoti.

Karjeras iespēju izpēte / Metodisks palīg līdzeklis skolotājiem, klašu audzinātājiem profesionālās orientācijas darbā.– R.: PIAP aģentūra, 2003

Karjeras izglītība skolā. Pieredze 2009.– R.: VIAA, 2010.

Karjeras izglītība 10. – 12.klasei. Skolotāja rokasgrāmata. – R.: PIAA, 2006.

Karjeras plānotājs. Metodiski ieteikumi.– Jelgava: PKIC, 2007

Karjeras Ziņas. – R.: VIAA karjeras atbalsta departamenta ziņu izdevums.

Korna. E. Karjeras izglītība. Tukuma 2.vidusskolas pieredze. Rīga: RaKa, 2011

Kurš mācību priekšmets man vislabāk patīk? Padomi veiksmīgai karjeras izvēlei.– R.: VIAA, Karjeras atbalsta departaments, 2008.

Mans bērns izvēlas karjeru.– R.: VIAA, 2010.

Profesiju aprakstu katalogs.– R.: PKIVA, NVA., 2007,2012.
Pieejams:http://www.nva.gov.lv/karjera/docs/profesiju_aprakstu_katalogs_A4.pdf

Profesiju definīciju katalogs.– R.: PKIVA, 2007. Pieejams:
<http://jvmv.lv/f/uploads/profesiju-aprakstu-katalogs-A5.pdf>

Profesiju klasifikators.– R.: Latvijas Vēstnesis, 2022. Pieejams:
https://www.lm.gov.lv/lv/klasifikacija/profesiju-klasifikators-0?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F

I.Lemešonoka Kompetenču pieeja karjeras izglītībā skolā. Rokasgrāmata skolotājiem. Zvaigzne ABC, 2018.(ir darba lapas)

Metodiskie ieteikumi „Karjeras izglītība 10.-12. klasei Skolotāju rokasgrāmata (ESF, Profesionālās izglītības attīstības aģentūra, 2006.g.)

Izglītība pēc 12. Klases (ESF, Profesionālās izglītības attīstības aģentūra, 2005.g.)

Karjeras izglītības mērķi pamatskolā (ieteikumi skolotājiem un klases audzinātājiem) (ESF, Profesionālās izglītības attīstības aģentūra, 2004.g.)

Karjeras izglītība skolā. Pieredze 2009. VIAA Izglītības ceļvedis.

Informatīvs izdevums Izglītība pēc 9. klases. PIAA, 2005. Izglītība pēc 12. klases. PIAA, 2005

Kurš mācību priekšmets man patīk vislabāk? Padomi veiksmīgai karjeras izvēlei. VIAA, Karjeras atbalsta departaments, 2008.

Karjeras vadības prasmes mācību priekšmetu standartu saturā. VIAA, 2017.

Interneta resursi:

<https://www.viaa.gov.lv/lv/darbibas-virzieni-karjeras-atbalsts>

www.europass.lv/ - CV standarts “Europass”

<http://jaunatne.gov.lv/lv> - informatīvi materiāli par konkursiem un brīvprātīgo darbu

<https://www.nva.gov.lv/lv/meklet-vakances/> - informatīvie un metodiskie materiāli sevis, profesiju un izglītības iespēju izpētei, ieteikumi karjeras plānošanai

www.profesijupasaule.lv – profesiju paraksti, intervijas ar profesionāļiem, darba vides foto galerijas, profesiju apguves iespējas.

<http://viaa.gov.lv/files/news/727/karjerasatbalsts>

<https://www.visc.gov.lv/lv/atbalsts-audzinasanas-darbibai>

<https://www.youtube.com/> - kā atrast savu ceļu piedāvājumu klāstā, karjeras izvēle, vecāku stereotipi par profesiju izvēli.

<https://testi.niid.lv/>

www.cv.lv

www.karjerascentrs.lv - par un augstākās izglītības iestādēm, mācību kursiem, kā arī - apraksti par profesijām.

<https://www.izm.gov.lv/lv> - par profesionālās un augstākās izglītības iestādēm

<https://www.viaa.gov.lv/lv> - informācijas un karjeras atbalsts

<http://www.lak.lv/pub/> - par amatu apguves iespējām (tostarp cilvēkiem ar nepabeigtu pamatzglītību un cilvēkiem ar garīgiem un fiziskiem veselības traucējumiem) pie amatu meistariem.

<https://www.niid.lv/> - nacionālā izglītības iespēju datu bāze, informācija par profesionālās un augstākās izglītības iestādēm, karjeras izglītības testi. Lapā atrodama informācija par Valsts ieskaitēm un eksāmeniem, par Latvijas izglītības iestādēm. Datubāzē atrodamas profesionālās vidējās izglītības programmas, augstākās izglītības studiju programmas, kā arī augstskolu un koledžu izglītības piedāvājums, arī karjeras izvēles testi.

<https://www.prakse.lv/> - prakses, darba, brīvprātīgā darba vakances jauniešiem, informācija par profesijām un izglītības iespējām, sadaļā *Studijas* alfabēta kārtībā nosauktas studiju programmas, augstskola, studiju veids, ilgums un iegūstamais grāds. Ir pieejams arī meklētājs pēc studiju virziena, izglītības iestādes un tās atrašanās vietas

<https://www.uzdevumi.lv/> - Sadaļā "Kur mācīties" iespēja izvēlēties informāciju par visu līmeņu studijām un atbilstošām programmām.

<http://www.aiknc.lv/> - informācija par augstskolu un koledžu statusu un par augstskolu un koledžu licencēšanu, akreditāciju.

www.karjerasmateriali.lv – Valmieras Attīstības aģentūras uzturēta mājas lapa